

Almanya’da Hükümet Krizi: Scholz’un Düşüşü ve Avrupa’ya Yansımaları

Muhammet Ali İpek¹

ÖZET

Almanya’nın son dönemde girdiği siyasi kriz neticesinde, Olaf Scholz liderliğindeki üçlü koalisyon hükümeti, Alman Federal Meclisi Bundestag’da yapılan güven oylamasında yeterli oyu alamayarak 16 Aralık 2024 tarihinde düşmüştür. Erken seçim kararı alınan Almanya’da halk 23 Şubat 2025’te sandık başına gidecektir. Bu doğrultuda koalisyonun başarısızlığı, yalnızca koalisyon ortakları arasındaki anlaşmazlıkların bir sonucu değil, aynı zamanda Almanya’nın yaşadığı ekonomik zorluklar, enerji politikalarındaki sıkıntılar ve dış politika üzerinde artan baskılarla bağlantılıdır. AB’nin lokomotif gücü Almanya’nın yaşadığı bu siyasi kriz, Almanya ve AB’yi zor günlerin beklediğinin habercisidir.

Anahtar Kelimeler: Almanya siyasi krizi, Olaf Scholz hükümeti, Erken seçim, Almanya-AB ilişkileri, Türkiye-Almanya ilişkileri

GİRİŞ

Almanya’da Olaf Scholz hükümetinin düşüşü Alman iç siyaseti açısından önemli olduğu gibi Avrupa Birliği (AB)’nin siyasi dengeleri açısından da önemli bir gelişmedir. Scholz hükümeti, Sosyal Demokrat Parti (SPD), Yeşiller ve Hür Demokrat Parti (FDP) arasında kurulan ve “trafik lambası koalisyonu” olarak adlandırılan üçlü koalisyondan oluşmaktadır. Ancak bu partilerin farklı ideolojik temellerinin bulunması, koalisyon içinde sürekli bir uyum sorunu yaşanmasına sebep olmuştur. Bunun yanı sıra FDP’nin bütçe politikalarına direnci, Yeşiller’in iklim krizine yönelik iddialı politikaları ve SPD’nin arabuluculuk çabalarının yetersiz kalışı krizin temel sebeplerini oluşturmuştur. Bu ve yaşanan diğer anlaşmazlıklar, hükümetin enerji politikaları, sosyal reformlar ve ekonomi gibi kritik alanlarda karar alma süreçlerini felç etmiştir. Ayrıca Covid-19 pandemisi sonrasında yaşanan ekonomik ve mali krize bir de Rusya-Ukrayna Savaşı’yla birlikte gelişen enerji krizinin eklenmesi Scholz hükümetini zora sokmuştur. Halk arasındaki artan yaşam maliyetleri, bozulan ekonomik istikrar ve hükümetin krizlere yetersiz cevap verdiği algısı, siyasi istikrarın daha da zayıflamasına sebep olmuştur.

¹ Üsküdar Üniversitesi, İTBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, 1. sınıf öğrencisi; ÜSSAM Dijital Strateji ve Orta Doğu Araştırmaları Gruplarında stajyer.

Koalisyon içerisinde derinleşen anlaşmazlıklar sonucunda Şansölye Olaf Scholz, FDP'li Maliye Bakanı Christian Lindner'i 6 Kasım 2024'de görevinden almıştır. Hür Demokrat Parti (FDP) lideri Christian Lindner bu gelişme üzerine partisini ve tüm bakanlarını koalisyondan çekme kararı almıştır. FDP desteğini yitiren hükümet, parlamentodaki çoğunluğunu da kaybederek azınlık hükümeti olarak yönetimi sürdürmüştür. Scholz ve ekibi, 16 Aralık 2024 tarihinde 733 sandalyeli Alman Federal Meclisi Bundestag'da yapılan oylamada kullanılan 207 lehe, 394 aleyhe ve 116 çekimser oy ile güven oylamasını geçememiştir. Güven oylamasının sonucu olarak düşen Scholz hükümeti yerine yeni hükümeti seçmek için Almanya'nın 23 Şubat 2025'te sandığa gitmesi kararlaştırılmıştır.

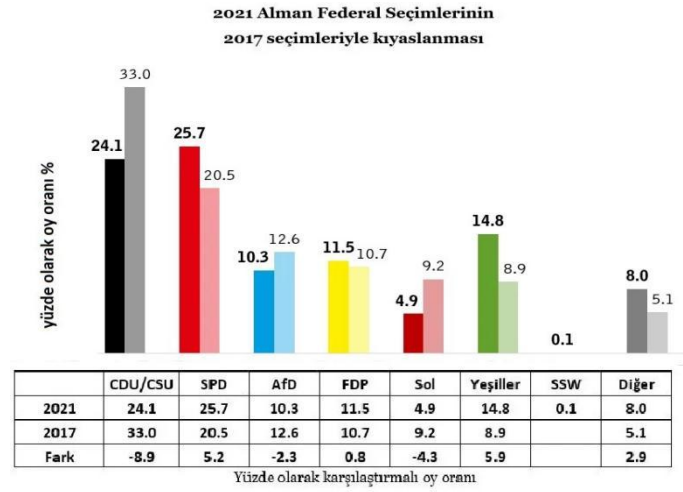
ALMANYA'DA HÜKÜMET NEDEN DÜŞTÜ?

Hükümetin düşüşünü ağırlıklı olarak koalisyon ortaklarının ekonomik ve ideolojik anlaşmazlıklarının bir sonucu olarak okumak yanlış olmaz. Fakat sorunların derinine bakıldığında, sorunların Scholz döneminden öncesine gittiğini görebiliyoruz. Almanya'daki son siyasi, ekonomik ve mali krizin kökenleri, Almanya'nın sosyal yapısında yıllardır biriken bazı sorunlara dayanmaktadır. Bu krizin temelleri, özellikle Angela Merkel'in 16 yıllık liderliğinin ardından Alman siyasetinde oluşan boşluk, ekonomik zorluklar, toplumsal değişimler ve uluslararası krizlerin etkileri ile ilişkilidir.

Angela Merkel'in 2005-2021 yılları arasındaki başbakanlık dönemi, Almanya için nispeten siyasi iktidar ve ekonomik büyüme dönemi olarak görülmüştür. Ancak Angela Merkel'in ayrılmasıyla partisi Hristiyan Demokrat Birlik (CDU)'da ciddi bir boşluk bıraktı. CDU, Merkel sonrası dönemde istikrarlı bir gidişat yakalayamamış ve parti zayıflamıştır. Bu durum, Almanya'da siyasi kutuplaşmayı artırdığı gibi koalisyonların kurulmasını da daha zor hale getirmiştir. Aynı dönemde Almanya'nın enerji dönüşümü programı (Energiewende), dijitalleşme, altyapı yatırımları ve sosyal politikalar gibi alanlarda önemli reformların ertelenmesi, uzun vadede Almanya'da bir kriz potansiyeli yaratmıştır. Scholz hükümeti, Almanya'yı bu sorunlarla devralmış ve çözümler üretmeye çalışmıştır.

Koalisyonu bozan ve hükümetin düşmesine neden olan sebeplerin başında, 2021 federal seçimlerinin sonuçları ve koalisyon üyelerinin ideolojik tavırları da önemli bir yer tutmaktadır. 2021 federal seçimlerinde Sosyal Demokrat Parti (SPD), yüzde 25,7'lik oy oranıyla yüzde 24,1 oy oranına sahip CDU/CSU'yu kıl payı geçerek birinci parti olmuştur. Ancak bu sonuç, SPD'nin güçlü bir zaferinden çok CDU/CSU'nun Merkel sonrası dönemde liderlik krizi yaşaması nedeniyle gerçekleşmiştir. Sosyalist Enternasyonel'in başlıca kurucuları ve en etkili partileri arasında yer alan SPD, merkez ile merkez sağ aralığında sınıflandırılan ve

liberal bir siyaset yürüten FDP ile ittifak kurmuştur. İttifakın bir diğer üyesi Yeşiller ise iklim ve çevre konularında daha radikal adımlar atma eğilimindedir. Bu ideolojik farklılıklar koalisyon içerisinde yer yer sorunlara yol açmıştır.

Ek 1: Alman Federal Seçimlerinin 2017 Seçimleriyle Kıyaslanması

2021 Aralık’ında Olaf Scholz görev başına geçtiğinde, Almanya hâlâ COVID-19 pandemisinin ekonomik ve toplumsal etkileriyle mücadele ediyordu. Pandemi döneminde alınmış olan mali önlemler, Almanya’nın bütçe açığını artırdığı gibi Scholz hükümetine bir mali krizi miras olarak bırakmıştır. Scholz hükümeti, Almanya’daki “borç freni” (schuldenbremse) kurallarını askıya alarak bu mali açıkla baş etmeye çalışmıştır. Fakat koalisyon ortağı FDP ve bir takım diğer partiler bu hareketi yoğun bir şekilde eleştirmiştir.

Borç freni, 2009 yılında Almanya’da kamu borçlarını sınırlandırmak amacıyla anayasal düzeyde düzenlenmiş ve Alman Anayasası (Grundgesetz)’e dahil edilmiş bir mali disiplindir. 2011 yılından itibaren federal düzeyde, 2020 yılından itibaren ise eyalet düzeyinde uygulanmaya başlanmıştır. Federal düzeyde gelirin %0.35’i olan borçlanma izni, eyalet düzeyinde %0 olarak belirlenmiştir. Bu politika, her ne kadar Almanya’yı AB’nin borç ve bütçe politikalarına daha uygun hale getirmiş olsa da, aşırı kısıtlama ve yatırım eksikliği noktalarından çokça eleştiri almıştır. Kimi ekonomistler, bu politikanın ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyeceğini ve özellikle kriz dönemlerinde kamu yatırımlarını kısıtlayabileceğini savunmuştur. Bununla birlikte kamu altyapısı, eğitim ve dijitalleşme gibi alanlarda yapılması gereken yatırımların ertelenmesine neden olacağı açısından eleştirilere maruz kalmıştır.

Olaf Scholz liderliğindeki SPD, özellikle savunma harcamalarının artması ve COVID-19 pandemisinden kaynaklı borçların geri ödenmesi gibi mali yüklerin gelecekteki yatırımları engellememesi için “borç freninde” ılımlı bir reform yapılmasını önermiştir. Yeşiller de benzer şekilde, özellikle iklim kriziyle mücadele ve sosyal projeler için daha fazla kamu yatırımının gerekliliğini belirterek borç freninin esnetilmesi konusunda SPD’ye destek olmuştur. Görevden

alınan maliye bakanı Christian Lindner liderliğindeki FDP ise Lindner'in söylemiyle "görev yemini ile bağdaşmayacağını" belirterek borç freninin korunması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca FDP içerisinde bulunan genç milletvekilleri, borç freninin askıya alınması durumunda koalisyondan çekilme tehdidinde dahi bulunmuşlardır. Federal ekonomi bakanı Robert Habeck, FDP'nin bu tutumunu eleştirerek uzlaşma sağlanamadığını belirtmiştir.

Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması, hükümeti hem Almanya'da hem de uluslararası sistemde baskı altında bırakmıştır. Scholz, savaşın hemen ardından "zeitenwende" (dönüm noktası) adıyla açıklanan yeni bir güvenlik politikası duyurmuş ve Almanya'nın savunma harcamalarını artırma sözü vermiştir. Bunun yanında Scholz, NATO ile ilişkilerin güçlendirilmesi ve savunma alanında daha aktif bir rol üstlenme kararı almıştır. Bu politika, SPD ve Yeşiller tarafından desteklenirken, FDP tarafından bütçe açığını artıracığı gerekçesiyle eleştiriyile karşılanmıştır.

Scholz hükümeti, COVID-19 pandemisi sonrasında artan ve maliyeyi sıkıntıya sokan bütçe açıklarını bitirmek amacıyla pandemi döneminde pandemi ile mücadele için oluşturulan mali fonların ihtiyaçlar doğrultusunda tekrar kullanımını sağlamıştır. Fakat Anayasa Mahkemesi, bu hareketi anayasaya aykırı olarak tespit etmiş ve hükümet 60 milyar Euro'yu bulan bir bütçe açığıyla karşı karşıya kalmıştır.

Başta Avrupa olmak üzere tüm Dünyada etkinliğini artıran popülist sağ, Almanya'da Almanya için Alternatif (AfD) partisi ile popüleritesini artırmıştır. AfD, özellikle hükümetin göçmen politikaları, enflasyon ve enerji politikaları üzerindeki başarısızlıklarını sert bir şekilde eleştirerek halk desteğini artırmıştır. Fakat Scholz hükümeti, AfD'nin yükselişine karşı etkili bir strateji geliştirememiştir.

Tüm bu noktalar ışığında diyebiliriz ki Olaf Scholz hükümetinin düşüşü pek de sürpriz etkisi yaratmamıştır. Peki, Avrupa Birliği başta olmak üzere Dünyayı önümüzdeki süreçte Almanya'dan doğacak ne gibi sürprizler bekli?

ALMAN SİYASİ KRİZİNİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ETKİLERİ

Avrupa Birliği'nin lokomotif güçlerinden biri olan Almanya'nın yaşadığı siyasi ve mali krizden hiç şüphesiz Kıta Avrupası ciddi şekilde etkilenecektir. Birliğin ekonomi, enerji ve askeri politikaları bu süreçte belirsizliklerle boğuşabilir. Özellikle yeni yılın arifesinde gerçekleşen bu kriz, AB'nin 2025 yılı planlaması ve politikaları açısından derin etkiler yaratacaktır. Burada Fransa'nın yaşadığı hükümet krizini de es geçmek olmaz. Şunu unutmayalım ki Fransalmanya bloku'nun yaşadığı bu belirsizlik süreci, özellikle de AB'nin nispeten küçük ekonomileri için yıkıcı etkiler üretebilir. Bir başka önemli konu da AB'nin başta

Doğu Ortaklığı programı kapsamında olmak üzere başlattığı açılım ve genişleme politikasının bu süreçte zarar görecektir.

Scholz, AB'nin güvenlik ve savunma politikalarında daha aktif bir rol oynamak amacıyla "zeitenwende" (dönüm noktası) ismini verdiği önemli bir politikayı hayata geçirmeye çalışmıştı. Scholz'un düşüşü, bu girişimlerin askıya alınmasına veya yavaşlamasına neden olabilir. Özellikle AB'nin NATO dışındaki bağımsız savunma kapasitelerini geliştirme çabaları bundan zarar görebilir. Almanya'da yaşanan siyasi kriz, AB genelinde popülist ve aşırı sağ hareketlerin güçlenmesine neden olabilir. Almanya'da halk desteğini iyice artıran AfD (Almanya için Alternatif) partisinin Şubat'ta yapılacak seçimlerde nasıl bir performans sergileyeceği şimdiden odaklanılan başlıca konulardan olmuştur. AfD'nin olası başarısı, bu tür popülist aşırı sağ hareketleri AB düzeyinde cesaretlendirip daha güçlü etkiler yaratmasına neden olabilir.

ALMAN SİYASİ KRİZİNİN ALMANYA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ

Türkiye açısından Almanya gibi birçok farklı alanda etkileşiminin bulunduğu bir ülkenin yaşadığı krizler, hiç şüphe yok ki Türkiye ve Türk vatandaşları için belirsizliklerle dolu bir Türk-Alman ilişkileri demektir. Tabii bu durumun Türkiye açısından olumlu veya olumsuz değerlendirilmesinde bulunmak çok zor olacaktır. Fakat olası durumlar için konuşmak gerekirse şöyle yorumlayabiliriz:

Almanya'da muhafazakâr (örneğin Hristiyan Demokratlar) ağırlıklı bir hükümet kurulursa, Türkiye'ye daha temkinli ama ekonomik iş birliğini önceleyen bir yaklaşım benimseyebilir. Sol veya Yeşiller ağırlıklı bir hükümetin kurulması ise Türkiye'ye insan hakları açısından daha sert bir tutum benimsenmesine neden olabilir. Bu durum, ilişkilerde tansiyonu artırabilir. Eğer AfD'nin başa geçiş ihtimalini değerlendirecek olursak çok açık bir gerçek ortadadır. Azınlık ve İslam karşıtı söylemleri ile gündeme gelen partinin Almanya'da bulunan Türk nüfusuna karşı tavır ve tutumları, Almanya-Türkiye ilişkilerinde gelecek dönemde belirleyici bir etmen olacaktır. Partinin olası iktidarı, Türk kökenli vatandaşların siyasi ve toplumsal haklarına yönelik kısıtlamalar getirebilir. İslam karşıtı söylemler ise özellikle Almanya'daki Türk toplumunu doğrudan etkileyebilir. Bu durumların yaşanması, iki devletin diplomatik ilişkilerinin zedelenmesine ve olası diplomatik krizlere sebebiyet verebilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, süreci ele almak gerekirse Almanya'da hükümetin düşüşü, başta Almanya iç siyaseti olmak üzere AB ve uluslararası alanda derin etkiler oluşturabilecek bir döneme işaret etmektedir. Bu kriz, sadece Scholz'un koalisyon içindeki anlaşmazlık ve

uyumsuzlukları yönetememesi veya ekonomik sorunlarla başa çıkamamasıyla açıklanamaz. Bu kriz, Almanya'nın son dönemde karşı karşıya kaldığı daha büyük yapısal ve stratejik sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu, Merkel döneminde ertelenen reformların ve çözülmeyen problemlerin Scholz döneminde daha da belirgin hale geldiğini ve kriz etkisi yarattığını göstermektedir.

Bu kriz, son dönemde birçok ülkede gördüğümüz geleneksel siyasi partilere olan güven sarsıntısının Almanya'da da olduğunu bizlere göstermektedir. Buna kanıt olarak, 6-9 Haziran 2024 tarihlerinde yapılan ve aşırı sağın zaferi olarak adlandırılan Avrupa Parlamentosu seçimleri örnek gösterilebilir. Nitekim AfD, Olaf Scholz'un partisi SPD'nin önünde, Hristiyan Demokratların ardında, %16'lık oy oranı ile Almanya'da ikinci parti oldu. Tabii AfD'nin bu denli yükselişi, sadece hükümetin başarısızlığının sonucu değil, Almanya'daki derin toplumsal rahatsızlıkların ve ekonomik kaygıların da bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Seçimlere doğru ilerleyen siyasi süreç ve sonrasında yeni hükümetin kurulması süreci, bu eğilimin daha da güçlenmesine sebep olabilir. Almanya, eğer istikrar ve kapsayıcılığı yeniden sağlayamazsa, daha kutuplaşmış ve parçalanmış bir siyasi manzaraya doğru ilerleyebilir.

Süreci mali açıdan değerlendirecek olursak, bu krizler dönemi sadece Scholz'la sınırlı değildir. Yeni kurulacak hükümet de mali ve ekonomik krizle mücadele edecektir. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'yla başlayan enerji krizi, Alman ekonomisinin belkemiği olan sanayi sektörünü durgunluğa sokmuştur. Buna bir de artan yaşam maliyetleri eklenince hükümetin üzerine binen baskı oldukça fazla olacaktır. Eğer bu sorunlar çözülmezse toplumsal huzursuzlukların artması ve popülist hareketlerin daha fazla destek kazanması oldukça muhtemeldir. Fransa ve Almanya'da yaşananlar bize AB'yi de zor günlerin beklediğini göstermektedir. AB'nin, özellikle Ukrayna Savaşı konusunda bu krizler döneminde varlık göstermesi oldukça zor olacaktır. Bu konuda Avrupa, tümüyle 20 Ocak'ta koltuğuna geçecek Donald Trump'a bakmaktadır. Bu da gelecek dönem AB-ABD ilişkilerinin nasıl şekilleneceğine yönelik bizlere çok net bir projeksiyon sunmaktadır.

Almanya, güçlü demokratik kurumları ve gelişmiş ekonomik yapısı sayesinde geçmişte birçok sorunun üstesinden gelmiştir. Fakat bu kriz, yalnızca siyasi bir dönüşüm değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir yeniden yapılanma sürecine giriş anlamına gelmektedir. Yeni hükümetin kurulması, bu sorunları çözmek için çok güzel bir fırsat olabilir. Ancak bu süreç kolay olmayacaktır. Almanya'nın liderlik boşluğunu doldurması ve halkın hükümete olan güveninin yeniden tesisi elzemdir. Bu hedefe ulaşmak için, yeni kurulacak hükümetin olağanüstü bir süreçten geçtiklerinin farkına varmaları ve halkın isteklerine uzlaşmacı çözümler üretmesi gerekmektedir.